



Міністерство освіти і науки України  
Сумський державний університет  
Навчально-науковий інститут бізнесу,  
економіки та менеджменту

## **Методичні вказівки**

до написання та захисту звіту про проходження виробничої практики  
для студентів 2 курсу освітнього ступеня «магістр»  
спеціальності 292 *«Міжнародні економічні відносини»*

Суми  
Сумський державний університет  
2021

Методичні вказівки до написання та захисту звіту про проходження виробничої практики для студентів 2 курсу освітнього ступеня «магістр» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» / укладачі: Л. І. Хомутенко, Ф. О. Журавка, Ю. В. Галинська. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 30 с.

Кафедра міжнародних економічних відносин ННІ БіЕМ

## ЗМІСТ

	С.
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ.....	5
3. ПОРЯДОК ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ.....	7
4. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ ТА ЇЇ ВИКОНАННЯ.....	9
4.1. Програма виробничої практики.....	9
4.2. Календарний графік проходження практики.....	13
5. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ.....	13
6. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ .....	15
7. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗВІТУ.....	16
8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗВІТУ.....	17
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	19
ДОДАТКИ.....	21

## 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Виробнича практика студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього ступеня «магістр» і має на меті набуття відповідних професійних навичок та вмінь. Призначення виробничої практики – одержати знання з виконання аналітичних, прогнозних функцій та функцій планування, характерних для спеціальності «Міжнародні економічні відносини», закріпити знання, одержані під час вивчення профільних дисциплін, ознайомитися із сучасним станом підприємств, зовнішнім і внутрішнім середовищами та основними напрямками їх діяльності у виробничій, організаційній, фінансово-економічній, технічній та інноваційній сферах. На підприємстві (в організації, установі) студентам дана можливість ознайомлення зі специфікою їх роботи, з практикою вирішення окремих актуальних виробничих, економічних та управлінських завдань і проблем. Усе це дає студентам можливість не лише набутти практичних навичок за обраним фахом відповідно до кваліфікаційного рівня, а й адаптуватися до виробничого середовища та підготуватися до подальшої можливої роботи на виробництві.

Програма, питання організації, проведення виробничої практики та підбиття її підсумків є завершальним етапом навчання і підготовки магістр спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

Практична підготовка студентів проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача та фахівця з боку організації, яка є базою практики. Базами практики є підприємства, банківські установи, науково-технічні організації та установи пріоритетних для університету галузей економіки різних форм власності, що здійснюють зовнішньоекономічну та міжнародну діяльність. Також студенти мають можливість проходити практику на кафедрі за умов виконання науково-дослідної роботи та практичної підготовки з іноземних мов.

Методичні вказівки призначені для планування всієї діяльності студентів і

викладачів у період практики. Тривалість виробничої практики становить три тижні впродовж сьомого та три тижні впродовж восьмого семестрів. Кількість кредитів, що виділяються на практику, – 10.

Програма практики є основним навчально-методичним документом для студентів і наукових керівників виробничої практики від навчального закладу та бази практики. Усі її положення містяться в цьому методичному виданні. Студенти повинні дотримуватися програми виробничої практики та методичних вказівок до неї. Надання консультаційних послуг та контроль за виконанням практики здійснюються безпосередньо керівником практики від кафедри.

## **2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

Виробнича практика є невід’ємною частиною процесу підготовки фахівців за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», що проводиться відповідно до навчального плану, логічним продовженням циклу дисциплін, які вивчають питання організації та управління підприємством, і складовою частиною загального процесу підготовки майбутніх фахівців із міжнародних економічних відносин. Виробнича практика є продовженням реалізації наскрізної навчальної програми, що базується на принципах безперервності та послідовності навчання і спрямована на формування необхідного обсягу практичних знань та вмінь відповідно до освітнього ступеня «магістр».

**Мета** виробничої практики полягає в тому, щоб у процесі виконання реальних операційних та управлінських завдань здобувачі вищої освіти мали можливість закріпити теоретичні знання, одержані під час вивчення навчальних дисциплін, а також накопичити певний практичний досвід до завершальної стадії навчання, необхідний для формування фахівця з міжнародних економічних відносин освітнього ступеня «магістр». Він полягає в набутті студентами практичного досвіду міжнародної економічної діяльності та закріпленні й поглибленні одержаних знань із теоретико-методичних аспектів функціонування підприємств та організацій; ознайомленні з професійними функціями та завданнями молодшого фахівця з економіки, помічника керівника, державного

інспектора, агента, брокера, спеціаліста з маркетингу, постачання, збуту, планування, фінансів, роботи з персоналом чи інших напрямків діяльності підприємства, науково-технічної або іншої організації, що здійснює зовнішньоекономічну та міжнародну діяльність тощо.

Виконання завдань, поставлених під час проходження практики, покликане підготувати майбутніх фахівців до практичної діяльності та сприяти усвідомленому вибору майбутньої сфери професійної діяльності. Також під час проходження практики здобувачі мають можливість набути певних soft skills: здатність брати на себе вміння, відповідальність, налагоджувати конфлікти, працювати в команді, самостійно приймати рішення, набувати навичок комунікації тощо.

**Основними завданнями** практики є:

- ✓ поглиблення і закріплення теоретичних знань із міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин, міжнародних фінансів, права, міжнародного маркетингу, міжнародного бізнесу, міжнародної економічної діяльності, міжнародного економічного аналізу, обліку та аудиту у сфері зовнішньоекономічної діяльності, набутих під час навчання, й застосування їх у практиці зовнішньоекономічної діяльності підприємств;
- ✓ оволодіння сучасними формами міжнародного бізнесу в науково-технічній, виробничій, торговельній, інвестиційно-фінансовій сферах;
- ✓ здійснення аналізу зовнішньоекономічної та маркетингової діяльності підприємства (організації, фірми), аналізу імпортно-експортних операцій, взаємовідносин між партнерами, споживачами, посередниками, контрагентами, постачальниками;
- ✓ вивчення й аналіз макроекономічної ситуації в галузі, до якої належить підприємство як база проходження практики, стану зовнішньоекономічної діяльності підприємства безпосередньо;
- ✓ сприйняття та засвоєння методів та інструментарію регулювання міжнародної економічної діяльності на різних рівнях управління;
- ✓ систематизація та аналіз нормативно-правових, інформаційних, звітних і статистичних матеріалів;

- ✓ прогнозування основних показників і перспектив розвитку бази практики у сфері зовнішньоекономічної діяльності на основі проведеного аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- ✓ вивчення і засвоєння форм складання контрактів та угод, які застосовуються на підприємствах із метою здійснення зовнішньоекономічної діяльності, ознайомлення з комп'ютерною та організаційною технікою, використовуваною фірмами;
- ✓ оцінювання внутрішнього і зовнішнього середовищ підприємства, організаційної та управлінської структури, характеристика виробництва, кадрової політики і зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- ✓ засвоєння практичних навичок на робочому місці фахівця з міжнародної економічної діяльності в основних відділах і підрозділах виробничо-господарських структур (в установі, організації);
- ✓ ознайомлювання з технікою і технологією розроблення, процедурами ухвалення і реалізації управлінських рішень, що виникають на конкретному підприємстві (в установі, організації);
- ✓ підготовка кожним студентом аналітичного звіту на основі програми практики, в якому необхідно виділити основні результати діяльності підприємства, дати їм оцінку, визначити вплив вирішальних чинників, узагальнити та підготувати висновки.

Після закінчення проходження виробничої практики студент повинен у чітко визначені терміни оформити та подати для контролю й захисту на кафедрі міжнародних економічних відносин звіт про проходження виробничої практики.

### **3. ПОРЯДОК ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

Виробничу практику студенти проходять в установах, організаціях та на підприємствах, які відповідають вимогам проходження практики (здійснюють зовнішньоекономічну або міжнародну діяльність). Під час проходження практики студент повинен ознайомитися з основними характеристиками

підприємства, комерційного банку, торгово-промислової палати чи державних територіальних (місцевих) органів управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств (організацій), установ митної служби, представництв зарубіжних компаній тощо. Базовими підрозділами підприємств і організацій, у яких проходить практика студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини», є найчастіше департаменти, управління, дирекції, відділи, бюро та інші структурні підрозділи (зовнішніх відносин, зовнішньоекономічної діяльності, маркетингу, економічного аналізу, планування, управління витратами тощо), які відповідають програмі виробничої практики. Окремі питання програми практики, що не входять до компетенції цих підрозділів, вивчають у відповідних службах підприємств та організацій.

Вибір підприємства (організації, установи) для проходження виробничої практики здійснюється з урахуванням:

- ✓ можливості підприємства організувати робоче місце практиканта та інтегрувати його до виробничого, організаційного та управлінського процесів на підприємстві;
- ✓ можливості забезпечити кваліфіковане керівництво практикою з боку спеціалістів із найбільшим досвідом;
- ✓ наукових інтересів, дослідницьких пріоритетів та потенціалу студента-практиканта.



## 4. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ ТА ЇЇ ВИКОНАННЯ

### 4.1. Програма виробничої практики

Зміст виробничої практики студентів визначається її програмою.

Таблиця 1 – Зміст програми виробничої практики для студентів, які проходять практику на підприємстві

Пункт програми	Питання для вивчення
1. Загальна характеристика підприємства (установи, організації, закладу) та організаційна структура	1.1. Організаційно-правова основа діяльності підприємства, коротка історична довідка про діяльність підприємства, установчі документи, порядок створення підприємства. 1.2. Основні функції або види діяльності підприємства. 1.3. Організаційна структура підприємства та її відповідність виробничому процесу. Особливості системи управління. Організаційна структура управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Функції основних управлінь та відділів. Взаємозв'язок і підпорядкованість підрозділів підприємства, зокрема зовнішньоекономічних служб, з іншими відділами (підрозділами). 1.4. Характеристика процесу виробництва (тип виробництва, склад устаткування, сировина для виробництва, рівень механізації та автоматизації виробничого процесу, технологічна лінія, готова продукція). 1.5. Короткострокові й довгострокові цілі розвитку підприємства
2. Аналіз ефективності діяльності підприємства	2.1. Основні показники фінансово-господарської діяльності в динаміці 2–3 років. Аналіз динаміки виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг). Аналіз структури та асортименту продукції (робіт, послуг). Аналіз прибутку: динаміка складу і структури. Аналіз показників майнового стану, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності. Аналіз показників ділової та ринкової активності (для акціонерних товариств)
3. Планування і управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства	3.1. Форми взаємодії з головною компанією, філіями, представництвами, дочірніми компаніями за кордоном. 3.2. Порядок і методика планування експортного виробництва (або виробництва продукції з використанням імпортової сировини, комплектувальних виробів, устаткування). Методи довгострокового планування і прогнозування (структура бізнес-плану). Порядок і механізм планування та матеріально-технічного забезпечення зовнішніх зв'язків підприємства. Можливість залучення іноземних інвестицій (у разі

**Продовження таблиці 1**

Пункт програми	Питання для вивчення
	<p>потреби).</p> <p>3.3. Основні форми бухгалтерського обліку та статистичної звітності із зовнішньоекономічної діяльності підприємства (перелічити).</p> <p>3.4. Особливості оподаткування учасників зовнішньоекономічної діяльності. Види і розміри податків, розрахування суми податків. Надання пільг в оподаткуванні (перелічити наявні)</p>
<p>4. Аналіз маркетингової діяльності підприємства на зовнішніх ринках</p>	<p>4.1. Характеристика конкурентної позиції підприємства. Місткість та сегменти ринку, де працює підприємство, критерії сегментації. Основні конкуренти та конкурентоспроможність продукції підприємства.</p> <p>4.2. Характеристика основних ринків збуту, основні споживачі. Основні постачальники (кількість постачальників, ступінь конкуренції між ними).</p> <p>4.3. Формування стратегії маркетингу, оцінювання (розроблення) бюджету маркетингу. Складові програм маркетингу з основних видів продукції (послуг), що експортуються (імпортуються): вибір цільових ринків і сегментів, диференціація продукції (послуг) та ін. Оцінювання варіантів стратегії проникнення товарів на зарубіжні ринки.</p> <p>4.4. Комплекс маркетингових комунікацій (реклама, стимулювання збуту, пропаганда, особистий продаж), механізм формування бюджету маркетингових комунікацій</p>
<p>5. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства та аналіз її ефективності</p>	<p>5.1. Досвід роботи підприємства щодо здійснення зовнішньоторговельних зв'язків. Умови функціонування на зовнішніх ринках: можливості та проблеми, рівень конкуренції, ризику.</p> <p>5.2. Розроблення експортної програми. Оцінювання експортного потенціалу підприємства. Аналіз якості експортної продукції.</p> <p>5.3. Аналіз товарної та географічної структур експорту й імпорту підприємства та її динаміки.</p> <p>5.4. Аналіз динаміки і факторів собівартості виробництва продукції. Аналіз рентабельності виробництва та факторів, що її визначають.</p> <p>5.5. Аналіз ефективності використання іноземних інвестицій (кредитів, обладнання).</p> <p>5.6. Аналіз ефективності експортно-імпортних операцій (на прикладах). Аналіз впливу результатів зовнішньоекономічної діяльності на прибуток підприємства</p>

### Продовження таблиці 1

Пункт програми	Питання для вивчення
<p>6. Підготовка та укладання зовнішньоторговельних угод та їх виконання</p>	<p>6.1. Пошук і вибір зарубіжного партнера та оцінювання його надійності. Джерела інформації про зарубіжних партнерів. Техніка проведення комерційних переговорів: стратегія, тактика, психологічні аспекти.</p> <p>6.2. Порядок визначення ціни товару (послуг) під час укладання угоди купівлі-продажу. Встановлення знижок із ціни: види знижок, умови їх надання, розміри. Використання джерел інформації про рівень цін.</p> <p>6.3. Визначення способів і умов платежу в договорі купівлі-продажу. Вибір форми розрахунку. Визначення базисних умов поставки в договорі купівлі-продажу. Структура і зміст контракту міжнародної купівлі-продажу (на прикладі основного експортного / імпортного товару або послуги). Специфіка бартерних угод, умови їх укладання, оподаткування і виконання.</p> <p>6.4. Транспортне забезпечення зовнішньоекономічних зв'язків, базисні умови поставок товарів. Порядок страхування вантажів, страхові документи. Основні транспортні документи перевезення вантажів на міжнародних маршрутах.</p> <p>6.5. Роль митно-тарифної системи в регулюванні зовнішньоекономічних зв'язків. Документи, необхідні для митного оформлення вантажів. Порядок визначення митної вартості. Вибір митного режиму. Видисплачуваних мит, зборів, податків. Розрахунок розмірумитних зборів, податків.</p> <p>6.6. Методи сертифікації і контролю якості продукції. Порядок оформлення сертифіката якості.</p> <p>6.7. Економічна доцільність та необхідність використання посередників у зовнішньоекономічній діяльності підприємства. Використовувані види посередницьких операцій і послуг. Позиція посередників на ринку, визначення рівня і форм їх винагороди. Особливості укладання та основні комерційні умови договорів із торговими посередниками.</p> <p>6.8. Порядок відкриття рахунків і ведення розрахунків у банку за зовнішньоекономічними операціями, документація за платіжно-банківськими операціями.</p> <p>6.9. Аналіз форм міжнародних розрахунків підприємства. Розрахунки з отримання, обслуговування та повернення іноземних кредитів (за всіма формами). Розрахунки за лізинговими операціями. Особливості здійснення клірингових розрахунків. Валютне кредитування діяльності підприємства.</p> <p>6.10. Способи вирішення спорів, що впливають із зовнішньоекономічних договорів. Порядок звернення до арбітражу і робота з ним. Застосування санкцій у разі невиконання умов договору</p>

**Продовження таблиці 1**

Пункт програми	Пункт програми
7. Види ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємства та основні методи їх страхування	7.1. Комерційні ризики і методи їх страхування. Політичні ризики та методи їх визначення. Валютні ризики, методи прогнозування курсу валюти і форми страхування валютних ризиків. 7.2. Роль інституційних страховиків (банків, страхових компаній, товарних бірж, валютно-фондової біржі) у страхуванні зовнішньоекономічної діяльності. 7.3. Способи забезпечення виконання зовнішньоторговельного контракту (на конкретному прикладі). Використання застави як способу забезпечення виконання зобов'язань
8. Організація управління персоналом	8.1. Особливості управління персоналом: підбір та підготовка кадрів для роботи в галузі зовнішньоекономічної діяльності, організація праці та системи мотивації персоналу на підприємстві. 8.2. Аналіз ефективності застосування тих чи інших форм оплати праці, показників для вимірювання ефективності роботи персоналу
9. Управління інвестиціями на підприємстві	9.1. Управління інвестиційною діяльністю підприємства. Реальні інвестиції, їх склад і джерела фінансування. Оцінювання ефективності інвестиційних проєктів. Особливості інноваційної форми інвестицій. Оцінювання інноваційної активності підприємства. Фінансові інвестиції та їх види. Формування інвестиційного портфеля
10. Дослідження системи охорони праці, що діє на підприємстві (в установі чи організації)	10.1. Дослідити правові та організаційні основи охорони праці в установі; проаналізувати санітарно-гігієнічні умови праці на об'єкті дослідження; оцінити систему профілактики травматизму та професійних захворювань в організації; проаналізувати весь спектр чинних нормативно-законодавчих актів із питань охорони праці та дослідити організацію роботи служби охорони праці (далі – СОП) в установі. Водночас необхідно провести аудит відповідності наявного переліку документів із питань охорони праці на підприємстві до існуючих вимог
11. Пропозиції практиканта	11.1. Характеристика проблем підприємства у зовнішньоекономічній діяльності. Пропозиції практиканта за напрямками, методами та інструментами їх вирішення. Напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства на зовнішньому ринку. Напрями розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства
Оформлення звіту та його захист	

## **4.2. Календарний графік проходження практики**

Згідно з графіком навчального процесу виробнича практика для студентів 2-го курсу спеціальності «Міжнародні економічні відносини» становить три тижні впродовж сьомого та три тижні впродовж восьмого семестрів. Увесь період практики розподіляється пропорційно за переліком питань, які необхідно дослідити (*пункт 4.1*).

Кількість часу, відведеного на опрацювання питань, запропонованих до розгляду, уточнюється керівником практики від підприємства зі студентом-практикантом згідно з наявним матеріальним та нормативним забезпеченням практики, і відповідно до цього керівник складає календарний план (графік) її проходження для студента. У графіку зазначають періоди, впродовж яких студент повинен працювати в певному відділі та практично засвоювати відповідні теми програми практики.

## **5. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

Здобувачі вищої освіти на основі зібраного під час виробничої практики фактичного матеріалу, одержаних знань та обсягу виконаних робіт відповідно до затвердженої програми складають звіт, у якому висвітлюють виконану роботу. Цей звіт повинен містити найповнішу, але стислу характеристику самостійної роботи практиканта.

Звіт повинен певним чином узагальнювати набутий студентом досвід практичної роботи і здатність самостійно виконувати завдання прикладного характеру та практичної спрямованості. Тому звіт повинен містити насамперед зібраний та відповідним чином опрацьований, систематизований і проаналізований фактичний матеріал, одержаний під час проходження практики. Переказ у звіті матеріалів, викладених в інструкціях, навчальних

посібниках і лекціях, не допускається.

Звіт складають відповідно до робочої програми з проходження виробничої практики. Він повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики, висновки і пропозиції, список використаних джерел та додатки.

*Звіт про проходження практики повинен мати таку структуру:*

1. Титульний аркуш (додаток А), що містить основні реквізити, підписи керівників від кафедри та підприємства (засвідчується печаткою підприємства).

2. Рецензія керівника від кафедри на звіт про проходження виробничої практики (додаток Б).

3. Відгук із місця проходження практики (додаток В), належним чином оформлений, підписаний керівником практики від підприємства – бази практики та засвідчений печаткою підприємства (установи, організації) (для тих, хто проходить виробничу практику на підприємстві)).

4. Зміст звіту із зазначенням нумерації початкових аркушів кожного зі структурних елементів звіту.

5. Вступ (з обґрунтуванням актуальності теми роботи, зазначенням мети і завдання виробничої практики, об'єкта і предмета дослідження);

6. Змістова частина (формується відповідно до пунктів програми практики).

7. Висновки (наводять стисло і чітко сформульовані підсумки виконаного дослідження у вигляді узагальнення найбільш істотних положень).

8. Список використаних джерел.

9. Додатки.

У звіті повинні бути наведені стислі описи виконаних практикантом операцій із посиланням на копії відповідних документів. Основну частину виконують згідно з програмою проходження практики, в якій наводять теоретичне та розрахунково-аналітичне опрацювання передбачених завдань.

Зміст основної частини звіту повинен відрізнятися низкою досліджуваних питань, глибиною аналізу й повнотою висвітлення проблеми, що визначається відповідним рівнем теоретичної підготовки студента. Кількість розділів і підрозділів у звіті визначається студентом самостійно, але склад основної частини повинен відповідати змісту програми і висвітлювати визначені нею завдання.

Висновки до всього звіту повинні містити конкретні пропозиції щодо вдосконалення або підвищення якості окремих аспектів діяльності підприємства. Для їх розроблення бажано посилатися на результати оцінювання, що містяться в розрахунково-аналітичній частині, змістовність якої може також визначатися потребами в рамках обраного напрямку дослідження.

До звіту обов'язково додають список використаних наукових джерел, нормативно-правових джерел, додатки у вигляді статистичного та фактичного матеріалу.

Звіт про виробничу практику перевіряє, оцінює і підписує керівник практики від підприємства.

## **6. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

Загальними вимогами до написання звіту є логічна послідовність викладення матеріалу, переконливість аргументації, стислість і чіткість формулювань, що унеможлиблюють неоднозначність тлумачення, конкретність викладення результатів, доказів і висновків. Науковий, діловий текст викладають без емоційного забарвлення. Не допускається застосування оборотів розмовної мови, довільних словотворень, скорочення слів, не встановлених правилами орфографії та державними стандартами.

Звіт про проходження виробничої практики повинен бути виконаний та оформлений із додержанням усіх технічних вимог до наукових робіт, викладених у національних стандартах: *ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація.*

*Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання» та ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».*

Оцінювання звіту враховує не лише якість самої практичної роботи, вміння захистити сформульовані положення та висновки, а й якість його оформлення.

Під час оформлення звіту про проходження виробничої практики доцільно користуватися «Методичними вказівками до написання, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи освітнього ступеня «магістр» для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

## **7. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗВІТУ**

Загальною формою звітності студента про виробничу практику є подання письмового звіту. Звіт із відповідним пакетом документів подають на рецензування керівникові практики від кафедри в установленій у календарному графіку проходження практики термін. Відповідний графік затверджують на засіданні кафедри і надають для ознайомлення студентам-практикантам до початку виробничої практики.

Звіт повинен бути зареєстрований в установленому порядку кафедрою і поданий разом із відгуком керівника від бази практики з виставленою оцінкою. Звіт практиканта про проходження виробничої практики перевіряє і засвідчує керівник практики від кафедри.

Результати виробничої практики оцінюють у формі диференційованого заліку. Залікова оцінка визначається з урахуванням своєчасності подання необхідних документів із практики, виконання завдань програми виробничої практики, характеристики від керівника з бази практики, рівня знань та захисту звіту студентом.

Під час захисту студентові потрібно продемонструвати одержані знання і набуті вміння, застосувати їх під час відповідей на запитання. Формування загальної оцінки звіту про проходження виробничої практики передбачає



оцінювання змістовних та організаційних аспектів виконання звіту, а також якості його захисту.

У процесі захисту визначають ступінь виконання робочої програми практики, глибину та самостійність висвітлення її питань, рівень оволодіння студентом практичними навичками самостійної роботи за спеціальністю. Також враховують характеристику студента, надану керівником практики від підприємства.

За результатами перевірки та захисту звіту про проходження виробничої практики керівник практики від кафедри складає рецензію на звіт (додаток Б). У рецензії керівника надається обґрунтована оцінка звіту студента про проходження виробничої практики, зазначаються виявлені під час перевірки звіту недоліки та зауваження, надаються рекомендації щодо їх усунення.

З метою об'єктивного оцінювання знань та вмінь, набутих студентами під час проходження практики, захист звітів про практику проводять з урахуванням критеріїв, наведених у таблиці 2.

Студент, який не виконав програми практики та одержав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку під час складання заліку, направляється на практику вдруге в період канікул або відраховується з навчального закладу.

## **8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗВІТУ**

Загальна оцінка захисту звіту про проходження виробничої практики визначається сумою балів, одержаних за кожним із передбачуваних критеріїв.

Установлення відповідності даних 100-бальної шкали оцінювання, національної (4-бальної) до шкали за системою ECTS здійснюється в порядку, зазначеному в таблиці 2.

Таблиця 2 – Порядок оцінювання звіту

<b>Оцінка за системою ECTS</b>	<b>Кількість балів</b>	<b>Оцінка за національною шкалою</b>
A	90–100	5 (відмінно)
B	82–89	4 (добре)
C	74–81	
D	64–73	3 (задовільно)
E	60–63	
FX	35–59	2 (незадовільно з можливістю повторного захисту роботи з доопрацюванням)
F	0–34	2 (незадовільно з оформленням нового звіту)

У разі якщо захист звіту керівник визнає незадовільним, студент може подати на повторний захист роботу з доопрацюванням, але не пізніше ніж за 10 днів до дня захисту кваліфікаційної роботи.

Студента, який не захистив звіт про проходження виробничої практики, не допускають до захисту кваліфікаційної роботи.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1–2003, IDT) ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Чинний із 07.01.2007. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – III, 47 с. ; 29 см. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).
2. Введення в дію нового стандарту з бібліографічного опису. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Основні відмінності від ГОСТ 7.1–84. Нові правила бібліографічного опису [Електронний ресурс] / О. Устіннікова, П. Сенько, С. Юлдашева, Н. Регідайло. – Книжкова палата України, 2008. – Режим доступу : [http://www.dgasa.dn.ua/win/publish/standarts/dstu\\_gost\\_7.1\\_2006/dstu\\_gost\\_7.1\\_2006.htm](http://www.dgasa.dn.ua/win/publish/standarts/dstu_gost_7.1_2006/dstu_gost_7.1_2006.htm).
3. Студентські наукові роботи (курсіві, магістрські, дипломні та магістерські) : методичні рекомендації до написання та вимоги до оформлення (для студентів спеціальності «Країнознавство») / уклад.: Н. А. Владімірова, Ю. С. Занько, О. В. Федунь. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 32 с.
4. Програма і методичні вказівки для проходження виробничої практики студентів Інституту міжнародного бізнесу та менеджменту ТАНГ із спеціальності 7.050.103 «Міжнародна економіка» [Електронний ресурс] / уклад.: І. Й. Гладій, В. О. Мартинюк. – Тернопіль : ТАНГ, 2000. – 23 с. – Режим доступу : [http://dspace.tneu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/576/1/book%20%D0%BF%](http://dspace.tneu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/576/1/book%20%D0%BF%20).
5. Міжнародна економіка : наскрізна програма практики та методичні рекомендації до її проведення для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів «магістр», «спеціаліст», «магістр» / уклад.: Д. І. Бабміндра, І. І. Колобердянко, Н. О. Дугієнко, Н. С. Венгерська. – Запоріжжя : ЗНУ, 2013. – 62 с.
6. Програма виробничої та переддипломної практики студентів IV курсу за напрямом 6.030601 «Менеджмент» / уклад.: Ю. Є. Петруня, К. М. Горб, В. Ю. Єдинак. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2013. – 10 с.
7. Методичні вказівки до написання, оформлення та захисту кваліфікаційної

роботи освітнього ступеня «магістр» для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» / укладач Л. І. Хомутенко. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 89 с.

# ДОДАТКИ

ДОДАТОК А  
(довідковий)

*Зразок оформлення титульного аркуша  
звіту про проходження виробничої практики*

Міністерство освіти і науки України  
Сумський державний університет  
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту  
Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗВІТ

про проходження виробничої практики

студента \_\_\_\_\_ курсу, групи \_\_\_\_\_  
Номер курсу Шифр групи

\_\_\_\_\_  
Прізвище, ім'я та по батькові

на (в) \_\_\_\_\_  
Назва підприємства, організації, установи

Термін проходження виробничої практики:

з \_\_\_\_\_ 20\_\_ р. до \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Керівник від кафедри

\_\_\_\_\_  
Посада, науковий ступінь

\_\_\_\_\_  
Підпис

\_\_\_\_\_  
Ініціали, прізвище

Керівник від бази практики

\_\_\_\_\_  
Посада

\_\_\_\_\_  
Підпис

\_\_\_\_\_  
Ініціали, прізвище

Суми 20\_\_

ДОДАТОК Б  
(довідковий)

**Зразок оформлення рецензії на звіт  
про проходження виробничої практики**

РЕЦЕНЗІЯ  
НА ЗВІТ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Студента \_\_\_\_\_  
Прізвище, ім'я та по батькові

Група \_\_\_\_\_  
Шифр групи

Курс \_\_\_\_\_  
Номер курсу

Спеціальність

\_\_\_\_\_ ННІ БіЕМ, денна форма навчання  
Шифр та назва

База проходження практики \_\_\_\_\_  
Назва бази практики

Термін проходження практики: з \_\_\_\_\_ 20\_\_ р. до \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Результати оцінювання

Критерій оцінювання	Кількість балів	Фактична кількість балів
<b>I. Оцінювання змістовних аспектів звіту</b>		
<i>Відповідність виконаної роботи затвердженому завданню: повнота виконання поставлених завдань, рівень вирішення завдань дослідження</i>	0–5	
<i>Теоретична цінність одержаних результатів: глибина, всебічність і повнота викладення теоретичного матеріалу, відсутність прототипів роботи, відображення дискусійних питань, загальний рівень опрацювання джерел, рівень узагальнення існуючих теоретичних підходів, методів та методик (коригувальний коефіцієнт – 3)</i>	0–5	
<i>Практична цінність одержаних результатів: використання сучасних та оригінальних методів дослідження, рівень достовірності обґрунтування, глибина аналітично-діагностичного вивчення стану прояву проблеми, відсутність помилок у розрахунках, актуальність зібраних та проаналізованих даних, самостійність виконаних розрахунків, обґрунтованість рекомендацій щодо перспектив вирішення проблеми, яка вивчається, тощо (коригувальний коефіцієнт – 3)</i>	0–5	
<i>Вступ, висновки, список використаних джерел та додатки відповідають вимогам: обґрунтування актуальності теми та її значущості, визначені мета і завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, інформаційна база звіту; висновки обґрунтовані, мають зв'язок із результатами дослідження, сформульовані за всіма розділами; достатній рівень інформаційного та нормативно-правового забезпечення, використані нові періодичні видання</i>	0–5	
<i>Наявність логічної послідовності і наукового стилю викладення матеріалу: володіння літературною мовою і професійною термінологією, вміння логічно, аргументовано викладати результати досліджень і розробок</i>	0–5	
<b>II. Оцінювання організаційних аспектів проходження виробничої практики</b>		
<i>Додержання графіка проходження виробничої практики: своєчасне або</i>	0–5	

несвоєчасне подання звіту на кафедрі		
<i>Якість оформлення звіту: рівень додержання вимог щодо змісту та правил оформлення звіту (коригувальний коефіцієнт – 2)</i>	0–5	
<i>Зовнішня рецензія та характеристика від керівника з бази практики (відсутність зауважень щодо сумлінності та якості виконання поставлених завдань, дисциплінованості тощо) (коригувальний коефіцієнт – 2)</i>	0–5	
<b>РАЗОМ БАЛІВ ДО ЗАХИСТУ</b>	0–70	
<b>III. Оцінювання захисту звіту про виробничу практику</b>		
<i>Розуміння теоретичних основ теми дослідження (коригувальний коефіцієнт – 2)</i>	0–5	
<i>Розуміння специфіки діяльності та фінансового стану об'єкта дослідження (коригувальний коефіцієнт – 2)</i>	0–5	
<i>Здатність виявити та охарактеризувати причини виникнення, наслідки та можливі шляхи подолання проблем відповідно до теми дослідження</i>	0–5	
<i>Спроможність аргументувати власну точку зору щодо проблем та шляхів їх вирішення з даної роботи; повні, вичерпні відповіді на поставлені запитання</i>	0–5	
<b>РАЗОМ БАЛІВ ЗА ЗАХИСТ</b>	0–30	

Недоліки та зауваження:

---



---



---



---



---



---



---



---

Оцінка, балів			Загальна оцінка		
керівника	рецензента	захисту звіту	за 100-бальною шкалою	за 4-бальною шкалою	за системою ECTS

Звіт подано на перевірку «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Звіт захищено «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Керівник від кафедри

\_\_\_\_\_  
Посада, науковий ступінь

\_\_\_\_\_  
Підпис

\_\_\_\_\_  
Ініціали, прізвище

Примітка. Рецензію друкують на 1 аркуші двостороннім друком



ДОДАТОК В  
(довідковий)

**Зразок оформлення відгуку керівника від бази практики**

**ВІДГУК КЕРІВНИКА ВІД БАЗИ ПРАКТИКИ  
на звіт про проходження виробничої практики**

Студента \_\_\_\_\_  
Прізвище, ім'я та по батькові

Група \_\_\_\_\_  
Шифр групи

Курс \_\_\_\_\_  
Номер курсу

Спеціальність

\_\_\_\_\_ ННІ БіЕМ, денна форма навчання  
Шифр та назва

База проходження практики \_\_\_\_\_  
Назва бази практики

Термін проходження практики: з \_\_\_\_\_ 20\_\_ р. до \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**Результати оцінювання**

Критерій оцінювання	Кількість балів	Фактична кількість балів
1. Додержання студентом графіка проходження виробничої практики (за потреби своєчасність оформлення перепустки до бази проходження виробничої практики)	0–10	
2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	0–10	
3. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій	0–10	
4. Знання законодавчої та нормативної баз, що регулюють діяльність об'єкта бази практики	0–10	
5. Рівень розуміння особливостей побудови організаційної структури об'єкта бази практики	0–10	
6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	0–10	
7. Додержання студентом трудової дисципліни та правил внутрішнього розпорядку	0–10	
8. Належне знання та розуміння посадових інструкцій об'єкта бази практики	0–10	
9. Характеристика ділових якостей студента (здатність бути критичним та самокритичним, виявляти ініціативу, адаптуватися та діяти згідно з новою ситуацією)	0–10	
10. Характеристика особистих рис студента (здатність працювати як у команді, так і автономно, спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня)	0–10	

Шкала оцінювання ECTS	Національна шкала оцінювання	Бальна шкала оцінювання
A	відмінно (5,0)	$90 \leq RD \leq 100$
B	добре (4,0)	$82 \leq RD \leq 89$
C		$74 \leq RD \leq 81$
D	задовільно (3,0)	$64 \leq RD \leq 73$
E		$60 \leq RD \leq 63$
FX	незадовільно (2,0)	$35 \leq RD \leq 59$
F		$RD < 35$

Бальна оцінка \_\_\_\_\_ балів (від 0 до 100).

Оцінка звіту \_\_\_\_\_ (прописом за національною шкалою)

Керівник від бази практики

\_\_\_\_\_  
Посада

МП

\_\_\_\_\_  
Підпис

\_\_\_\_\_  
Ініціали, прізвище

ДОДАТОК Г  
(довідковий)

**Зразок оформлення розділів і підрозділів**

20 мм

**1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВ «ІНТЕРХІМ»,  
ЙОГО ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ВИРОБНИЧО-  
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

1.1 Історія створення та управлінська структура  
ТОВ «ІНТЕРХІМ»

*Два пусті рядки: розмір шрифту – 14 pt,  
міжрядковий інтервал – 1,5*

Товариство з обмеженою відповідальністю «ІНТЕРХІМ» – мале підприємство, основним видом діяльності якого є вузькоспеціалізована оптова торгівля.

30 мм

1.2 Елементи внутрішнього та зовнішнього середовищ  
ТОВ «ІНТЕРХІМ» та їх вплив на діяльність підприємства

15 мм

З розвитком суспільного виробництва, посиленням інтернаціоналізації змінюються умови конкурентного середовища підприємств. Внутрішнє середовище підприємства – сукупність чинників, що створюються та контролюються безпосередньо ним.

20 мм

ДОДАТОК Д  
(довідковий)

**Зразок оформлення списку використаних джерел**

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

*Два пусті рядки: розмір шрифту – 14 пт., міжрядковий інтервал – 1,5*

Таблиця Д.1 – Оформлення бібліографічних описів відповідно до  
ДСТУ 8302:2015

<b>Джерело</b>	<b>Приклад оформлення</b>
<b>Книги: один автор</b>	Корнєєв В. В. Фінансові посередники як інститути розвитку : монографія. Київ : Основа, 2007. 192 с.
<b>Книги: два автори</b>	Герасимчук В. Г., Войтко С. В. Міжнародна економіка : навч. посіб. Київ : Знання, 2009. 302 с.
<b>Книги: три автори</b>	Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н. Б. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. 4-те вид., стереотип. Київ : Знання-Прес, 2003. 406 с.
<b>Книги: чотири і більше авторів</b>	Економіка зарубіжних країн : навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Л. І. Чернобай, А. О. Босак, М. В. Кізло. Львів : Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2010. 360 с. Право Європейського Союзу : навч. посіб. / В. М. Бесчастний, та ін. ; за ред. В. М. Бесчастного. 2-ге вид., стереотип. Київ : Знання, 2011. 366 с.
<b>Автор (-и) та редактор (-и) / упорядники</b>	Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
<b>Без автора</b>	Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави : національна доповідь / редкол. В. М. Гесць (відп. ред.) та ін. Київ : НВЦ НБУВ, 2009. 687 с.
<b>Багатотомні видання</b>	Кучерявенко Н. П. Курс податкового права : в 6 т. Харків : Право, 2007. Т. 4: Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
<b>Автореферати дисертацій</b>	Матвієнко П. В. Розвиток грошово-кредитних відносин у трансформаційній економіці України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. Київ, 2004. 19 с.
<b>Дисертації</b>	Вінніченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
<b>Законодавчі та нормативні документи</b>	Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ-видавництво, 2013. 96 с. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <a href="http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18">http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18</a> (дата звернення: 15.11.2018). Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i> . 2017. № 4. С. 530–543.

Продовження таблиці Д.1

Джерело	Приклад оформлення
<b>Матеріали конференцій (тези, доповіді)</b>	Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали ІІІ регіон. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
<b>Періодичні видання (журнали, газети)</b>	Станіславик О. В. Інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий ринок: проблеми та перспективи. <i>Економічний простір</i> . 2009. № 24. С. 138–143.
<b>Електронні ресурси</b>	<p>Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. URL: <a href="https://doi.org/10.15407/scin12.06.006">https://doi.org/10.15407/scin12.06.006</a> (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Промислова політика: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України <i>acquis communautaire</i> Європейського Союзу. URL: <a href="http://www.minjust.gov.ua/file/23513">www.minjust.gov.ua/file/23513</a> (дата звернення: 15.11.2013).</p> <p>Global Development Finance 2009. Charting a Global Recovery, 2009 The International Bank for Reconstruction and Development ; The World Bank. 167 p. URL: <a href="http://www.worldbank.org">http://www.worldbank.org</a>.</p>

Електронне навчальне видання

## **Методичні вказівки**

до написання та захисту звіту про проходження виробничої практики  
для студентів 2 курсу освітнього ступеня «магістр»  
спеціальності 292 *«Міжнародні економічні відносини»*

Відповідальний за випуск Ю. М. Петрушенко  
Редактори: Н. З. Клочко, С. М. Симоненко  
Комп'ютерне верстання Ю. В. Галинської

Формат 60×84/8. Ум. друк. арк. 3,72. Обл.-вид. арк. 3,84.

Видавець і виготовлювач  
Сумський державний університет,  
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007  
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.